

Broedvogels in de Auvergnepolder in 2017

Vincent de Boer

Sovon-rapport 2017/56

Broedvogels in de Auvergnepolder in 2017

Vincent de Boer

Sovon-rapport 2017/56
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Staatsbosbeheer

Colofon

© Sovon 2017

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Foto's: Daan Knoops en Willem van Manen

Wijze van citeren: de Boer V. 2017. Broedvogels in de Auvergnepolder in 2017. Sovon-rapport 2017/56. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN-nummer: 2212 5027

Inhoud

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Gebiedsbeschrijving.....	4
3. Werkwijze en omstandigheden in 2017	5
3.1. Veldwerk.....	5
3.2. Interpretatie.....	5
3.3. Weersomstandigheden.....	5
3.4. Foutenmarges	6
4. Resultaten.....	7
4.1. Soorten en aantallen 2017	7
4.2. Soortbesprekingen.....	7
4.3. Vergelijking met eerdere karteringen.....	7
5. Evaluatie	8
Literatuur	9
Bijlage 1. Soortkaarten kartering 2017.....	10

Samenvatting

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Staatsbosbeheer jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. In het voorjaar van 2017 zijn in West-Brabant eigendommen van Staatsbosbeheer in de Auvergnepolder geïnventariseerd op broedvogels. De onderzochte terreinen liggen in het uiterste zuidwesten van de Provincie Noord-Brabant. De geïnventariseerde oppervlakte bedroeg 36,9 hectare.

De eigendommen van Staatsbosbeheer liggen ten westen van Halsteren in de Auvergnepolder langs het kreekrestant 'Lange Water/Verkorting'. Dit ongeveer vijf kilometer lange water loopt van het gemaal bij de Schelde-Rijnverbinding in het noorden naar de Oosterscheldedijk bij de Princesseplaat in het zuiden.

In totaal werden 28 verschillende soorten broedvogels vastgesteld in het onderzoeksgebied, waarvan 21 werden gekarteerd. Merel, Winterkoning, Tjiftjaf, Fitis, Pimpelmees, Koolmees en Vink waren als broedvogel aanwezig, maar zijn niet geteld. Het aantal soorten betreft een minimum, omdat geen speciale bezoeken zijn gebracht voor nacht-actieve soorten. Rode Lijst-soorten (Van Beusekom *et al.* 2005) zijn niet vastgesteld.

Het Lange Water is een relatief smal en langgerekt gebied, hierdoor hebben invloeden van buiten het gebied natuurlijk impact op het voorkomen van broedvogels in het gebied. De samenstelling van de broedvogelbevolking is typerend voor kreekrestanten in West-Brabant, zoals bijvoorbeeld de noordelijker gelegen Steenbergse Vliet en daardoor weinig verrassend. Alle soorten broedvogels die kenmerkend zijn waren aanwezig. De verhouding tussen een soort als Blauwborst (voorkeur voor verruigd riet) en Rietzanger laat zien dat de aanwezige rietlanden weinig verruigd en verbost zijn.

1. Inleiding

Voor de evaluatie van het beheer in natuurgebieden laat Staatsbosbeheer jaarlijks een deel van haar gebieden inventariseren. In het voorjaar van 2017 zijn in West-Brabant eigendommen van Staatsbosbeheer in de Auvergnepolder geïnventariseerd op broedvogels. Deze inventarisaties vinden plaats in het kader van het Subsiestelsel Natuur en landschap - SNL - waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de inventarisatie uit als onderdeel van het consortium Sovon en De Vlinderstichting voor Staatsbosbeheer Nederland.

Het veldwerk werd gedaan door Daan Knoops. Contactpersonen bij Staatsbosbeheer waren Michel Nieuwelink en Hans Backx. Een concept van dit rapport werd doorgelezen door Willem van Manen van Sovon en Michel Nieuwelink van Staatsbosbeheer, waarvoor veel dank.

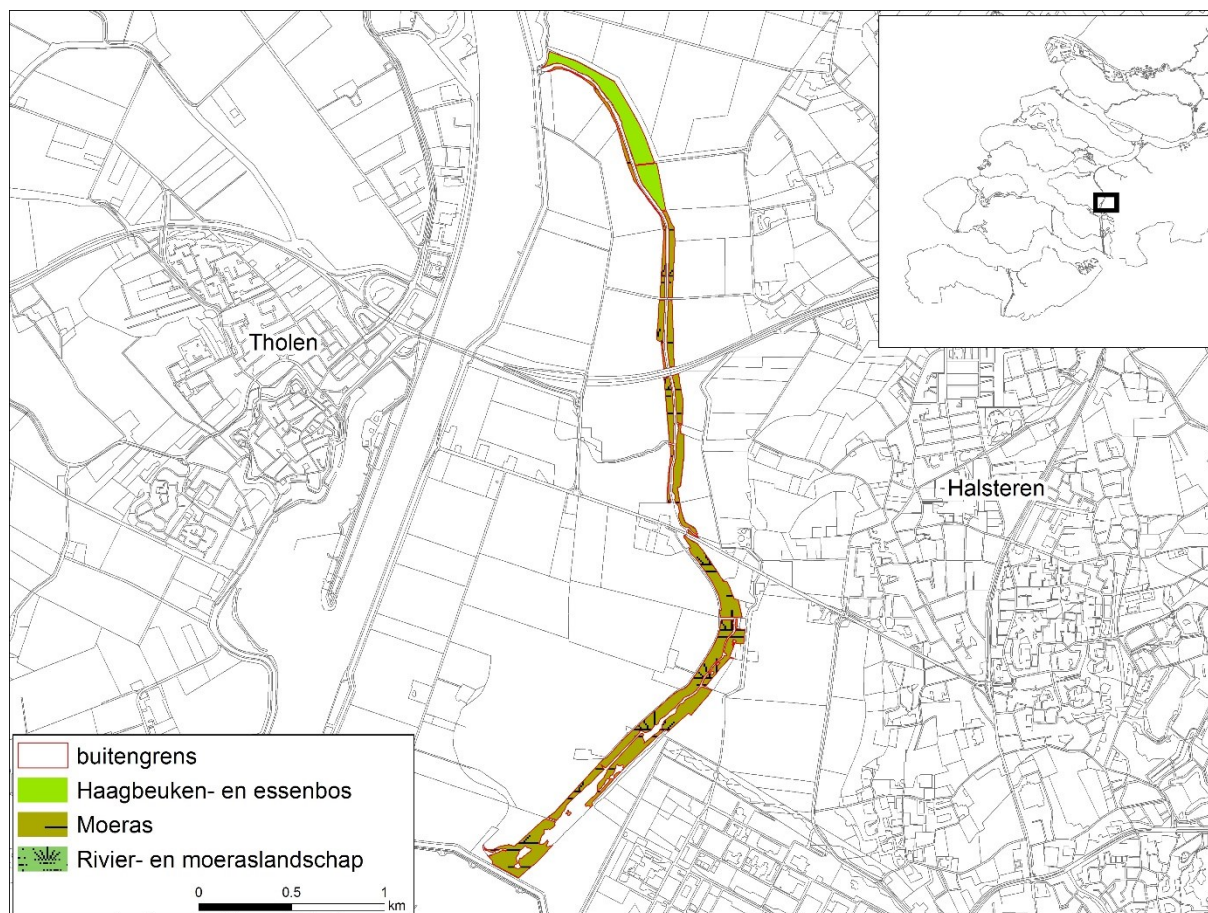

Lange Water, 18 april 2017 (Daan Knoops).

2. Gebiedsbeschrijving

De onderzochte terreinen liggen in het uiterste zuidwesten van de Provincie Noord-Brabant (Figuur 1). De geïnventariseerde oppervlakte bedroeg 36,9 hectare.

De eigendommen van Staatsbosbeheer liggen ten westen van Halsteren in de Auvergnepolder langs het kreekrestant 'Lange Water/Verkorting'. Dit ongeveer vijf kilometer lange water loopt van het gemaal bij de Schelde-Rijnverbinding in het noorden naar de Oosterscheldedijk bij de Princesseplaat in het zuiden. De kreek wordt op twee plaatsen doorsneden door wegen; de provinciale weg N286 van Halsteren naar Tholen op één derde en de Tholenseweg op de helft. De breedte van kreek varieert van 30 meter in het noorden tot zo'n 150 meter in het zuiden. De eigendommen van Staatsbosbeheer bevinden zich aan weerszijden van de kreek over de gehele lengte en bestaan uit rietlanden, smalle stroken wilgenbos en populierenaanplant. Aan de zuidzijde is sprake van brakke invloeden in het water onder invloed van zout kwel uit de Oosterschelde.

Figuur 1. Beheertypen in het deel van van het Lange Water dat eigendom is van Staatsbosbeheer.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2017

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in terreinen van Staatsbosbeheer zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

3.1. Veldwerk

In grote lijnen is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Van Dijk & Boele 2011. Bij de kartering lag de nadruk op de soorten van de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van BMP-B. Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode april-mei. In totaal is in het 8 uur en 40 minuten uur besteed aan veldwerk, resulterend in 14 min/ha. Exacte bezoektijden zijn terug te vinden in tabel 1.

De af te leggen route (te voet) werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Territoria werden voornamelijk vastgesteld aan de hand van zingende of baltende vogels. In geval van zeldzame soorten en soorten met grote, overlappende territoria of leefgebieden, werd geprobeerd een zo hoog mogelijke (nest indicatieve) broedcode te verzamelen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dit om te voorkomen dat niet-broedvogels werden meegeteld en om over- of onder telling van moeilijk karteerbare soorten te voorkomen. Tijdens de inventarisatie lag de focus op het verzamelen van uitsluitende waarnemingen, d.w.z. waarnemingen van tegelijkertijd zingende of baltende individuen.

Tabel 1 Bezoekdata en bezoektijden.

Datum	Begin	Eind
4-apr	15:45	16:37
18-apr	07:13	09:15
3-mei	06:13	08:40
15-mei	13:30	15:09
31-mei	13:34	15:14

3.2. Interpretatie

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van broedcode, ingetekend op digitale veldkaarten in de app Avimap. Later werden deze ge-upload in het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering van waarnemingen tot territoria gebeurde op basis van de criteria zoals beschreven in van Dijk & Boele (2011), maar met een lichte aanpassing vanwege het geringe aantal bezoeken (5 i.p.v. 8). Exacte clustercriteria zijn terug te vinden op de verspreidingskaarten. Nestvondsten of nest-indicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de laatste meetellende waarneming binnen de geïnterpreteerde territoria.

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2017 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 1 zijn enkele variabelen samengevat.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, aantal zonuren per maand en hoeveelheid neerslag) in de periode april-mei, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2017	Ref	2017	Ref	2017	Ref
April	8,6	9,2	200	178	25	44
Mei	15,0	13,1	226	213	29	61

De voorafgaande winter was weer zacht (vierde zachte winter op rij).

April was vrij koud, droog en vrij zonnig. De gemiddelde temperatuur was hetzelfde als de zeer zachte maart, waarbij de eerste dagen het warme weer uit maart voorzette. Halverwege de maand kregen noordelijke stromingen de overhand en daalde de temperatuur. De neerslag in april viel meest in buien. De meeste neerslag viel in het noorden van het land, in het zuiden viel slechts 15-20mm. Tussen de buien door scheen de zon vaak uitbundig. Het noordwesten van het land kende de meeste zonuren, in het uiterste zuidoosten was het somberst.

Mei was extreem warm, zonnig en zeer droog. De maand begon koud, met op 9 mei plaatselijk nog vorst aan de grond. Hierna steeg de temperatuur snel door tot de eerste tropische dag op 27 mei. In het zuidoosten was het op meerdere dagen meer dan 30°C. Deze maand begon qua neerslag wisselvallig, maar nergens vielen grote hoeveelheden. Tussen 18 en 28 mei bleef het vrijwel droog, tot onweersbuien op de laatste dagen van de maand weer voor neerslag zorgden. De regionale verschillen waren groot, op Terschelling viel bijvoorbeeld slechts 9 mm neerslag.

3.4. Foutenmarges

Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de resultaten van de karteringen afwijken van een reguliere basiskartering. De kreek was goed bereikbaar en vooral ook goed te overluisteren zodat efficiënt gewerkt kon worden. Mogelijk had een veldbezoek laat in juni wat hogere aantallen Kleine Karekieten en mogelijk Rietgorzen opgeleverd, deze soorten vestigen zich laat in het seizoen in éénjarig rietland. De warme en droge perioden in mei-juni 2017 zorgden echter voor een duidelijk gedempte activiteit en nauwelijks late vestigingen bij deze soorten (pers. med. W. van Manen).

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen 2017

In totaal werden 28 verschillende soorten broedvogels vastgesteld in het onderzoeksgebied, waarvan 21 werden gekarteerd (tabel 2). Merel, Winterkoning, Tjiftjaf, Fitis, Pimpelmees, Koolmees en Vink waren als broedvogel aanwezig, maar zijn niet geteld. Het aantal soorten betreft een minimum, omdat geen speciale bezoeken zijn gebracht voor nacht-actieve soorten. Rode Lijst-soorten (Van Beusekom *et al.* 2005) zijn niet vastgesteld. Er zijn drie SNL beheertypen aanwezig in het onderzoeksgebied; N01.03 Rivier- en moeraslandschap, N05.01 Moeras en N14.03 Haagbeuken- en essenbos. Alleen van N05.01 Moeras werden kwalificerende soorten vastgesteld (zie tabel 3).

Tabel 3. Aantallen en dichtheden van broedvogels in de Auvergnepolder (39,6 ha) in 2017. Vet=kwalificerende soort voor betreffend beheertype.

Soort	2017	N/100ha	N01.03	N05.01	N14.03
Bruine Kiekendief	1	2,7	-	1	-
Boompieper	1	2,7	-	-	1
Blauwborst	2	5,4	-	2	-
Roodborsttapuit	1	2,7	-	1	-
Cetti's Zanger	3	8,1	-	3	-
Sprinkhaanzanger	1	2,7	-	1	-
Rietzanger	19	51,5	-	19	-
Bosrietzanger	3	8,1	-	2	1
Kleine Karekiet	15	40,7	-	15	-
Grasmus	2	5,4	-	-	2
Boomkruiper	1	2,7	-	-	1
Putter	2	5,4	-	2	-

4.2. Soortbesprekingen

Bruine Kiekendief, N=1

Deze roofvogel is een typische broedvogel van rietrijke kreekrestanten in het westen van Noord-Brabant. Het territorium in langs de Lange Water bevond zich in de brede rietkraag ten zuiden van de Slikkenburgseweg. Het is onbekend of er jongen zijn uitgevlogen.

Cetti's Zanger, N=3

Anno 2017 is de Cetti's Zanger een kenmerkende broedvogel van moerassen, kreken en kreekrestanten in zuidwesten van Nederland. De territoria langs de Lange Water zaten aan de noordzijde van het gebied en twee bijeen langs de Verkorting. De territoria bevonden zich alle drie in rietlanden met plaatselijke opslag van wilgen, een kenmerkende habitat voor de soort. Een éénmalige zangpost aan de zuidzijde van het gebied voldeed niet aan de criteria voor een territorium.

Rietzanger, N=19

De Rietzanger is eveneens een kenmerkende broedvogel van kreken en kreekrestanten in het zuidwesten van Nederland. Van alle gekarteerde soorten was de Rietzanger de talrijkste soort. Het voorkomen concentreert zich in de bredere rietkragen met zo min mogelijk wilgenopslag.

4.3. Vergelijking met eerdere karteringen

Er zijn geen gegevens van oude karteringen beschikbaar.

5. Evaluatie

Het Lange Water is een relatief smal en langgerekt gebied, hierdoor hebben invloeden van buiten het gebied natuurlijk impact op het voorkomen van broedvogels in het gebied. De samenstelling van de broedvogelbevolking is typerend voor kreekrestanten in West-Brabant, zoals de Steenbergse Vliet (de Boer & Benard 2012) en daardoor weinig verrassend. Alle soorten broedvogels die kenmerkend zijn waren aanwezig, op Rietgors na. Deze soort werd na de eerste ronde niet meer zingend waargenomen. De verhouding tussen een soort als Blauwborst (voorkeur voor verruigd riet) en Rietzanger laat zien dat de aanwezige rietlanden weinig verruigd en verbost zijn.

Auvernepolder bij naderend onweer. 18 april 2017 (Daan Knoops).

Literatuur

Van Beusekom R, Huigen P., Hustings F., De Pater K. & Thissen L. (red.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

de Boer V. & Benard H. 2012. Broedvogels in terreinen van Natuurmonumenten langs Haringvliet en Volkerak in 2012. Sovon-rapport 2012/29. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

